

Ročník XXI.

březen 2012

číslo 3

Neurčitě

Nějaký Někdo
hledal lásku

Nějaký Někdo
přišel pod mou střechu

Zůstala po něm
opuštěná židle
nedojedený chléb
a zmuchlaný polštář

Na uprázdněném kříži
znovu umírá
Syn člověka

Delicie Nerková
(pseudonym)

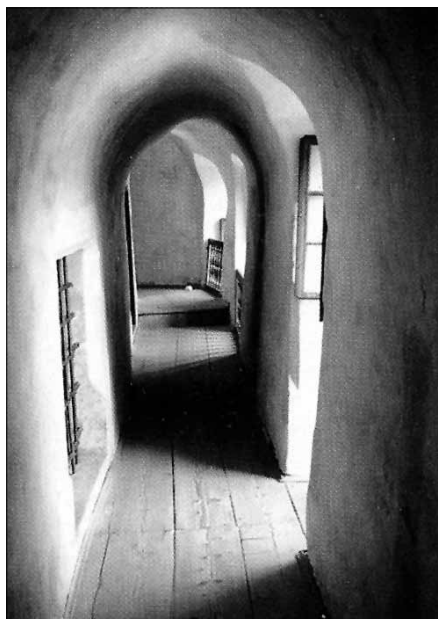

Foto: Pavel Strmiska

Úvodem

Němci si vybrali charakterního kandidáta na presidenta. I my máme úctyhodné osobnosti. Nouzí by bylo, kdybychom neměli z čeho vybírat nebo si vybrali špatně.

Krise nezačíná nedostatkem peněz, výdělku, ale neodpovědným životem, lhostejností, nevěnují-li se rodiče dětem, rozpadají-li se rodiny, přestává-li být práce úctyhodným setkáním s druhým, mlčíme-li zbaběle před loupežemi, krádežemi a násilím. Každou špatností vědomě nebo nevědomě spolupracujeme se zlem, pokaždé, když se zasazujeme o něco dobrého, vědomě nebo nevědomě spolupracujeme s dobrem. Budeme podporovat zbytek slušných politiků? Jak?

Ježíšovy Velikonoce jsou začátkem vítězství nad zlem a smrtí. Pozvedají a povzbuzují nás. Podobně i životy odbojářů, položené pro naši svobodu.

Zlo má ledaskde své lidi, ale i Kristus může mít všude své lidi. Pokud je někdo ochoten naslouchat Bohu – to platí o církvi – má ještě země i společnost naději. /v

UDĚLÁM Z VÁS TEOLOGY!

Už zase postní doba? Doba vážná až smutná? Je dobře, že se jí nevyhne slavnost Zvěstování. Donutí nás zazpívat jásavé Gloria. V podstatě církve je přeče radost, ne smutek. Byly by možné Vánoce, Velikonoce či Letnice bez události Zvěstování? Letos musí sice ustoupit 5. neděli postní (sic!), ale to nic nemění na její výjimečnosti. Ti nejslavnější malíři zápolili se zobrazením dívky Marie a Božího posla Gabriela, u nás např. Zrzavý či Švabinský. Je to scéna bez kazu; bez Jidáše, Herodesa, Kaifáše. Jen a jen Mariina extáze a Vtělení Slova...

Tento den je vyhrazen pro mystiky. Neruší žádné horečné přípravy v církvi, žádná vánoční či velikonoční komerce. A přeče to je největší událost lidských dějin! Bůh ukázal, jak vážně to myslí s lidmi. Bohužel se v církvi neprosadila kladná these bl. Dunse Scota, totiž – že vstup Slova do lidských dějin nebyl podmíněn hříchem, ale že to byl plán oslavení člověka (Efes. 1,4-6). Někdo z nás byl již schopen pochopit víc než jen předpisy. Kristus přichází „do vlastního“ (Jan 1,11),

protože je „prvorozený ze všech stvořených“ (Kol. 1,15-17).

Zvěstování se liší od zprávy nebo novinky. Zvěst stále trvá: jsou nám otevřeny dveře do Absolutna. Nemusíme si lámat hlavu „jak“ a „proč“, stačí jít za Kristem. Nic jiného nám církev tak často nepřipomíná jako Zvěstování; třikrát denně (!) se má zvonit na věžích: existuje východisko! Bůh se stal člověkem! Smutek skončil Velkým pátkem, Zvěstování radosti zůstává: poslouchej! *Jan Rybář*

Proč Bůh stvořil ateismus,“ ptal se učedník Mosche Leiba ze Sassova. Rabbí odpověděl: „Abys nenechal žebráka zemřít hladem, když ho budeš utěšovat budoucím světem nebo mu budeš doporučovat, že má důvěřovat Bohu, který při něm bude stát – namísto toho, abys sáhl do kapsy a tu a tam mu pomohl k nějakému jídlu. Zachránit a stát při něm máš ty, jakoby neexistoval žádný Bůh, ale jen jeden, kdo mu může pomoci: ty sám!“

Talmud říká:

„Jednej, jakoby vše záviselo na tobě, a modli se, jakoby vše záviselo na Bohu“.

NEBEZPEČÍ TEOLOGIE PŘI PŘEKLÁDÁNÍ PÍSMO

Každý překlad je současně tak trochu výkladem. Je to dáno tím, že různé jazyky nemívají stejný slovník a stejnou mluvnici, a nelze proto překládat mechanicky tak, že za slovo jednoho jazyka se dosadí slovo druhého jazyka. Vždy je třeba nacházet především přesný smysl textu, věty, slovního spojení i jednotlivého slova v jazyce, do něhož se překládá, a tento smysl pak co nejpřesněji vyjádřit v jazyce, do něhož překládáme. Platí to samozřejmě při překládání Písma z hebrejštiny a řečtiny do češtiny a je to velmi nesnadné, protože čím vzdálenější je kulturní prostředí, ve kterém vznikl překládaný text, od kulturního prostředí a jazyka, do kterého se překládá, tím nesnadněji se hledá pravý smysl překládaného textu. Velikou pomocí překladateli Písma je teologie, jež se budovala stáletými studia Písma a hloubáním nad ním, ale

ona může být i úskalím, je-li aplikována spěšně, bez dostatečné zdrženlivosti. Jistě i na to mysleli iniciátoři posledního překladu Písma do češtiny, když rozhodli, že to bude překlad ekumenický: jestliže se opírá o teologii, pak aspoň ne o jedinou. Když se pan profesor Bič zmiňoval o tomto úskalí ve spojitosti s prací na českém ekumenickém překladu Starého zákona, uváděl jako příklad Gn 2,7 o vytvoření člověka. Celé generace překladatelů od sv. Jeronýma po Kralické i dále zde překládaly, že Bůh stvořil člověka z prachu země, ač originál zcela zřetelně zde nemluví o materiálu výroby

člověka, ale vyslovuje hodnocení: Vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země... Pro člověka 20. století jde o překvapivý objev: Člověk - to nezni hrdě, není sám o sobě ničím zvláště významným, ale je pouhý ‚prach země‘. Teprve Boží vdechnutí v jeho chřípí dechu života jej činí ‚živým tvorem‘ - tím, kdo se podílí na životě, který je v Bohu. V Písmu to bylo napsáno vždy, ale lidskému sebevědomí minulosti snad bylo nepřijatelné tak nízké sebehodnocení ještě před hříchem, snad praktická otázka **jak** zastínila zcela otázku, **co** Bůh vytvořil.

Za významné překonání úskalí teologie v překladu Nového zákona považují závěr 6. kapitoly listu Římanům. Apoštol Pavel v této kapitole pro názornější rozlišení, kam vede hřích a kam vede poslušnost Bohu, hřích per-

sonifikuje. Líčí jej jako hospodáře, kterému se lidé zavazují k poslušné službě v naději na příjemnou odměnu a tím pomíjejí Boha. Ale hluboce budou zklamáni, neboť ‚mzdou hříchu je smrt‘ (Ř 6, 23) řecky Ta gar opsónia tés hamartias thanatos, tedy mzda hříchu nebo mzda od hříchu místo starého chybného ‚odplata za hřích‘, jak se píše u Kralických a v dalších starších i novějších překladech. Tato předložka v originále není a jejím vnesením se zcela neorganicky mění osoba toho, kdo vyplácí mzdu, a ontologický vztah mezi službou hříchu a smrtí se mění na právní: hřích není nemoc, která vede ke smrti, ale vina, která je smrti potrestána. Český ekumenický překlad zde překonal staré teologické právní myšlení, kde věčná smrt a věčná spása nevyřůstají uvnitř člověka, ale udělují se zvenčí jako trest nebo odměna. Méně šťastně proplul český ekumenický překlad úskalím teologie v 53. kapitole Izajáše. Situace verše 5. je velmi podobná problému Ř 6, 23: Pře-

James Nachtwey: Opuštěné nemocné děti v Rumunsku 1989

klad ‚byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost‘ je nesprávný, protože hebrejskou předložku ‚min‘ lze překládat ‚od‘ nebo sedmým pádem, nanejvýš ‚bez‘, ale nikdy ‚za‘. Zřejmě i zde jde o personifikaci nevěrnosti a nepravosti a jsou to ony, kdo proklávají a mučí v prorokově sdělení. Překladatelům se nepodařilo vymanit se z právního myšlení, podle kterého se každý ‚trest‘ uděluje Bohem zvenčí. Správný překlad by byl: **byl proklán naší nevěrností, zmučen naší nepravostí** - s čímž musí souhlasit každý hebraista, ale teologovi uvažujícím o spasení v právních kategoriích se zde nejvíe žádny smyslový rozdíl, zvláště když neporozuměl dalšímu půlverší. Hebrejské ‚músar‘ má více významů a je charakteristické, že si pře-

kladatelé vybrali právě trestání. Základním smyslem tohoto slova je ‚výchova‘, a pokud trestání, tak výchovné, spojené s výchovou. Zcela doslovný překlad zní: Výchova našeho pokoje na něj - a vyjádřeno česky: **naše výchova k pokoji na něj (byla vložena) a naše uzdravení do jeho podlitín (jde o jizvy po bičování)**. Smysl pasáže je ten, že Bůh chce zbavit lidstvo trápení vyvěrajícího z nevěrnosti Bohu a mravní pokřivenosti (avón = nepravost) a jejich výchovu k pokoji vkládá na svého služebníka. Také druhá polovina 6. verše vyznívá, jako by Hospodin služebníka trestal, a to pro nepravost jiných. Doslovný překlad zní: **Hospodin způsobil sražení v něm nepravosti nás všech. Řečeno česky: Hospodin způsobil, že v něm byla sražena nepravost nás všech.**

Smysl je asi tento: lidstvo je jediný hříchem nakažený organismus, který chce Hospodin vyléčit a vyléčí tím, že jeho čistý, bezhříšný služebník (viz v. 9) doň vstoupí jako lék i léčitel a vítěz - ně se utká s nemocí. Jde o těžký boj a je v něm i smrt, která však není trestem, ale příležitostí k zmrtvýchvstání, jak vyplývá z dalších veršů. Úskalím, zatemňujícím průzračnost tohoto prorocství, je tzv. satifakční teorie, usilující vidět v Služebníkovi ne lék na nemoc zla, ale zástupnou oběť, což je idea Izajášovi cizí. Biblisté posledního století velmi pečlivě studují dějiny i realie starého Orientu, aby dobře rozuměli situaci a konání lidu Bible a nepřipsali jim náhodou něco, co jim muselo být zcela cizí. Stejně nesnadné a plně úskalí je správně porozumět myšlení a názorům tohoto lidu, najít tu pravou teologii, jež je jejich teologií, a nezaměnit ji jinou.

Radivoj Jakovljevič

R. Jakovljevič (nar. 1926 v Praze), pochází ze srbsko-české rodiny. Po válce studoval teologii v Praze a Leningradě. Pak přednášel Starý zákon v Prešově. V r. 1958 se oženil a byl vysvěcen na kněze. Po zákazu přednášet sloužil 40 let jako pravoslavný farář v Mariánských Lázních. Od r. 1969 byl členem ekumenické překladačské komise Starého zákona. Vydal několik knih. Je biblistou světového významu. V r. 1996 ovdověl, za dva roky byl vysvěcen na biskupa. V r.2000 byl zvolen biskupem olomoucko-brněnské eparchie, v r.2006 arcibiskupem.

PĚT VĚCÍ, KTERÝCH LIDÉ PŘED SMRTÍ NEJČASTĚJI LITUJÍ

Bronnie Wareová je australská sestra, která několik let poskytovala paliativní péči, při níž se starala o pacienty během posledních dvanácti týdnů jejich života.

Zaznamenala své zkušenosti na blogu, který vyvolal takovou pozornost, že později napsala knihu s názvem *The Top Five Regrets of the Dying* (Pět nejčastějších politování umírajících).

Zde je těchto pět nejčastějších povzdechů:

1. Kéž bych měl odvahu žít skutečně podle sebe, ne podle toho, co ode mě očekávali druzí.

To byl nejčastější povzdech vůbec. Když si lidé představí svůj život, uvědomí si, kolik snů zůstalo nesplněných. Většina si nesplnila ani polovinu z toho, co chtěla. Zdraví přináší svobodu, kterou si málokdo uvědomuje, dokud o zdraví nepřijde.

2. Přál bych si, abych tak tvrdě nepracoval.

Všichni muži, o něž Wareová pečovala, vyjádřili tuto lítost. Přišli o mládí svých dětí a společnost svých partnerek. Ženy litují také, ale většinou byly ze starší generace, v níž nepatřily k životelům rodiny.

3. Přál bych si, abych měl odvahu vyjádřit své city.

Mnoho lidí své city potlačuje, aby udrželi smír s druhými. Ve výsledku z toho plyne nevalná existence, nikdy se nestanou těmi, jimiž by se mohli doopravdy stát. Řada nemocí souvisí s hořkostí a sebelitostí, jež z toho plynou.

4. Přál bych si, abych zůstal v kontaktu se svými přáteli.

Lidé si často neuvědomují výhody plynoucí z existence starých přátel až do posledních dnů a není vždy možné je v této době kontaktovat. Mnozí byli tak zaujati vlastními životy, že nechali stará přátelství stranou. A později litovali, že přátelství neposkytli čas a úsilí, které zasluhovalo.

5. Přál bych si, abych byl šťastnější.

To je překvapivě časté. Mnozí si až do konce neuvědomují, že štěstí je volba. Zůstali připoutáni ke starým vzorcům chování a zvykům. Takzvané „pohodlí“ překrylo jejich vlastní emoce i fyzický život. Obava ze změny je vedla k tomu aby předstírali sobě i druhým, že jsou spokojeni, zatímco hluboko uvnitř tomu tak nebylo.

Čeho Vy zatím nejvíce litujete a čeho byste chtěli dosáhnout nebo co změnit, než zemřete?

NEVYTVÁŘEJME „ŠKŮDCE“

Romský problém je řešitelný i odstraněním izolace a pozitivním příkladem.

Jana Horvátová z Muzea romské kultury reagovala v LN na diskusní pořad *Máte slovo* (ČT uvedený 2.6.) o novele přestupkového zákona *Třikrát a dost*. V pořadu reagovala advokátka Klára Slámové na svého předřečníka. Ten hledal důvody, jež mohou některé Romy vést ke krádežím v jejich hrozivé nezaměstnanosti. Reakce paní Slámové „to je neřešitelné, když chybí morální zásady“ je méně neškodná, než by se mohlo zdát. Zmínka o neřešitelnosti daného jevu z úst známé právničky, která je pro mnohé prototypem úspěšné, vzdělané mladé generace, je ve své podstatě destruktivní. Pro naději nás všech na ozdravení romsko-českého soužití je třeba důrazně oponovat.

...Romský problém je v dnešní podobě obří sousto k řešení, ale řešení zde je, ovšem nesmírně náročné, protože vyžaduje koncepční a systematický, neúnavný a trpělivý přístup a péči. Úsilí s jasným cílem musí navíc prostoupit politiky bez ohledu na stranickou příslušnost, ideálně na dobu delší než jeden volební cyklus.

Nepostupující integrace je mimo jiné ovlivněna i notoricky opakovanými a poměrně známými důvody. Klíčovým a zároveň pro úspěch nejdůležitějším bodem je nedostatečná pozornost státu ve věci neúspěšnosti romských dětí ve škole. Zde propad Romů začíná, pokračuje na úřadě práce, u lichvářů, v holobytech a v podsvětí, respektive ve vězení nebo zcela na dně společnosti končí.

K pomíjeným bodům patří také ignorance historie, její fatální neznalost. Nemusíme být zrovna historiky, abychom si uvědomili, že současnost je jen pokračováním minulosti, že je bodem na téže přímce. Jak můžeme dobře řešit současné problémy soužití Romů a Neromů, pokud neznáme jejich vývoj, příčiny a počátek? Pokud neznáme mechanismus vzniku tzv. romského problému, pak se nedivíme, že nenalzáme správná řešení a plýtáme financemi na řešení následků, nikoliv příčin, a problém přitom stále narůstá.

Romové přicházejí do vyspělé střední a západní Evropy v 16. století, relativně velmi pozdě, kdy již tyto země mají vybudovanou ekonomickou strukturu. Slibně se rozvíjející řemesla chrání před konkurencí cechy. A do toho přicházejí početné romské rodové skupiny, jejichž muži se živí vždy jediným typickým řemeslem (podobně je monoprofesnost dosud typická pro indické kasty). V takové podobě měly romské skupiny jen mizivou

šanci se jako celek do dominantních společností zapojit. Romští kováři a jiní řemeslníci byli ve prospěch domácích omezováni ve výrobě stejně jako v sortimentu, na jednom místě mohli prodávat jen po vymezenou lhůtu. A pak vyrazit dál za novou poptávkou... V rámci takto sevřených možností bylo užití se dědičným řemeslem téměř nemožné. Drobný parazitismus byl zejména v těchto vyspělých evropských zemích pro většinu romských komunit nutností. Vinou těchto projevů, ale také nešťastnou záměnou Romů za turecké špehy začali být Romové Evropy drasticky vykazováni ze zemí a krutě trestáni za pouhou přítomnost. Přítomnost Romů byla v křesťanské části Evropy minimálně dvě a půl století (16.–18.) zcela nelegální. Aby přežili, učili se žít „v utajení“, mimo oficiální struktury, jak to jen šlo. Pokud byli dopadeni, byli popraveni nebo mučeni (odřezávání uší, cejchování apod.) Z právní

Foto: Andrej Bán

ho řádu majority byli tito „škůdci“ od narození vyloučeni. Právo majority neskýtalo jejich ochranu, naopak. Pro svoji ochranu měli Romové svůj vlastní rodový zákon, který byl logicky v rozporu s tím většinovým. Byl určen k přežití Romů v těžkých časech. Po generace se Romové učili jak přežít v zakázaném prostoru, jak se živit na úkor majority, jak vlastní mazaností přelstít „gadže“. Bohužel až dodnes velká část Romů s majoritou nikdy zadobře nežila, chybí jí potřebné navazování „mezigenerační výměna“ ve věci nekonfliktního soužití Romů s Neromy.

Čím více budeme drzet Romy v izolaci jejich ghatt, čím více se jich budeme stranit, tím více budou uplatňovat po generace vžitě praktiky pro život na okraji a budou se jako pradávni „okrajoví lidé“ chovat. Toto úsilí a zejména pomoc k vyrovnání vzdělanostního handicapu se vyplatí, což potvrzují individuální příběhy romských osobností. Klíč k jejich úspěchu je až povážlivě shodný, vždy jde o kombinaci pomoci ze strany majority a notné dávky štěstí. Až jako poslední vystupuje osobní talent a nadání.

J. Horvátová, LN 6.2.2012
horvathova@rommuz.cz,

**NIKOLIV CÍL,
ALE CESTA MÁ SMYSL**

*Rozhovor s hercem Alfredem Strejčkem
o vztahu historie a umění, o hodnotě lidské-
ho hlasu, jeho využitelnosti
a zneužitelnosti.*

/redakčně zkráceno/

Dříve, než jsi začal studovat herectví na JAMU v Brně, absolvoval jsi Vyšší průmyslovou školu energetickou v Kutné Hoře, což není múzám blízký obor. Co tě přivedlo k divadlu, odkud vzešel onen impulz?

Už jako malého kluka mě doslova fascinoval poslech rozhlasu, pohádek a rozhlasových her. Dodnes rozhlas pokládám za jedno ze zásadních médií, protože nezjevovaná obraznost, obraznost, která je předložena pouze tvé vlastní lidské fantazii, aby si každý dotvářel podobu princezen a princů a jiných osob ve své duši, pokládám za daleko tvořivější přístup než třeba televizní pohádky.

Z postav, které k nám promlouvají tvými ústy, máš bezesporu nejbližší ke Komenskému. Proč zrovna k němu? Čím tě oslovuje právě tato osobnost?

Mám rád tajemství a kolem Komenského jich je spousta. V jedné knížce jsem se dočetl o osudu jeho díla Obecná porada o nápravě věcí lidských, ztraceném několik století, pak nalezeném zvláštním způsobem v sirotčinci v Německu. V roce 1987, kdy jsem se o toto téma začal zajímat, vůbec nebyla vydána česká podoba Obecné porady, existovala pouze latinská verze. A protože si Komenský přál, aby toto dílo bylo předáno národům světa v jejich jazycích, nechal jsem od latiníků přeložit jistě pasáže do češtiny a pak i do jiných jazyků. Poté jsme oblesali vysoké

školy celého světa a nabídli jim ve světové premiéře prakticky neznámé dílo. Opět šlo o setkání nadčasové, zase z něho vanul nejenom Komenský současník, ale i Komenský prorok, který láká na cestu poznání.

A čím podle tebe Komenský může oslovit dnešní společnost?

Musí se samozřejmě pozorně přečíst a bojím se, že už je dneska minimum lidí, jsou-li vůbec takoví, aby se jeho dílem prokousali. Trvalo mi tři roky, než jsem opravdu prostudoval Komenského a začal dělat scénář, abych toho byl práv.

Ptáš se ale, čím Komenský může oslovit? Například Komenského školní systém je podle mě daleko lepší než systém, který se stále nově mění a vymýšlí, protože každá nová vládní garnitura se chce jaksi pod ně-

ho podepsat. Přitom si stačí důkladně přečíst Komenského, v něm je všechno. Právě tak v praktickém životě, poučit se jenom z jeho pansofie, to jsou opět rady pro všední den, to není něco z dávných dob. Nenacházím v něm pro sebe nic naivního. Jako příklad uvedu jednu z jeho základních, prostých vět: Je-li na světě temno, tak přineste světlo, a temno ustoupí samo sebou. Anebo myšlenka, která mě dojíhá, kdykoliv ji vyslovím nebo čtu, totiž: Vše na světě se dá napravit a uvést do těch správných kolejí pouze jemným teplem lásky, protože jinak je to nemožno. Tady je klíč, jako je klíč k nápravě světa v Ježíšových promluvách, pouze si to málokdo přečte a naplní.

S pořadem Vivat Comenius jste s kytaristou Štěpánem Rakem, který je tvým nejbližším uměleckým partnerem, procesovali více než třicet zemí čtyř kontinentů a odehráli přes 650 repríz. Za tento projekt jste dokonce získali cenu UNESCO. Comenia jsi nastudoval v několika jazycích. S jakým ohlasem jste se setkávali? Pozoroval jsi nějaké odlišnosti v reakcích publika v Česku a v zahraničí?

Reakce se odlišovaly. Poslední zahraniční Komenský byl letos na jaře uveden na Pod-

Afriku, třeba Tunis. Mimo jiné i tady jsem se ptal, jakým jazykem mám vystupovat, předpokládal jsem francouzštinu, ale řekli mi: Ne, česky, protože Afričani by na to nepřišli. Tady žije mnoho provdaných českých žen a ty na to přijdou a zaplní sedmisetsedadlové divadlo. Byla to pravda. Ty zážitky by vydaly na zvláštní povídání. Samozřejmě jsme účinkovali v Naardenu, v Amsterdamu, v Haagu (také v Letohradě na Kopečku – poz.v.v.), kromě Maďarska, kde Komenský pobýval v Blatném Potoku, jsme v Evropě procesovali vlastně všechna místa, kde žil, včetně Anglie či Švédska.

V posledních letech jste se Štěpánem Rakem slavili velké úspěchy při turné v Itálii, kde jste Komenského uvedli i ve světoznámé galerii Uffizi ve Florencii před Rembrandtovým obrazem muže, kterým podle nejnovějších zjištění není nikdo jiný než Komenský. Jak na tyto chvíle vzpomínáš?

Stát u Rembrandtova obrazu blízko tváří v tvář a vědět, že na něm je vyobrazen právě Komenský, je zážitek nepopsatelný... Současně si ale postesknou, neboť má interpretace v češtině je pochopitelně nejlepší, a i když se to naučím a natrénuji v cizím jazyce a vím, co říkám, nemůžu tomu dát tolik jako ve své mateřštině. I tak na základě tohoto vystoupení přišla další pozvání a letos na podzim už jedeme do Itálie počtvrté, tentokrát s Karlem IV., také v italštině, ale jedno představení bude opět Komenský.

Stálé divadelní angažmá, konkrétně Divadlo E.F. Buriana, jsi opustil z vlastního rozhodnutí ještě před listopadem 1989. Proč jsi tak učinil a zvolil tento nejistý krok?

Budu mluvit úplně otevřeně. Dodnes mám výčitky z toho, že jsem přijal nabídky k recitacím, které

jsem nedokázal odmítnout, což pokládám za svoji vinu. Bylo to několik Nedělních chviliek poezie, k říjnové revoluci, k Únoru, dodnes se za to stydím, měl jsem být pevnější. A z divadla jsem odcházel v situaci, kdy jsem se vnitřně, jak se říká, pochlapil a rozhodl se, že už z pusy nevypustím nic, z čeho bych měl někdy mít výčitky. Nikdy jsem také proto nenamluvil žádnou reklamu, byť za sebevětší peníze, které mi byly nabízeny. Uvědomil jsem si, že nemůžu říkat Komenského a Masaryka a vedle toho propagovat práci prášek nebo něco podobného.

Kdo tě nutil k vystupování v Nedělních chvilkách poezie a k recitacím ideologicky zabarvených básní, které oslavovaly tehdejší režim?

Těch tlaků bylo víc. V roce 1979 emigrovala

karpatské Rusi. V současné době ho umím v sedmi jazycích a je připravena i ruská verze, kterou bych byl schopen se do čtrnácti dnů naučit. Nabídl jsem jim samozřejmě ruskou verzi. Oni ji ale odmítli s tím, že tady lidi ruštinu nemají rádi a chtěli, abychom to udělali česky. Říkal jsem si, že Komenský je složitý a je otázkou, jak to lidé přijmou. A jediné na té Ukrajině byly aplausy po jednotlivých Komenského myšlenkách. Další taková výjimečná situace nastala na univerzitě v hlavním městě státu Mississippi, ve městě Jackson, kde jsme účinkovali pro dva tisíce žáků, vesměs černochů. Komenský je tak fascinoval, že nás po představení obklopili, ne kvůli podpisům, ale aby si opsali jednotlivé Komenského myšlenky, které jsem v angličtině říkal. Jako třetí odlišný případ uvedu

žena, s kterou jsem žil. Chtěli mi zabavit byt a začali na mě různými způsoby tlačit. Mohl jsem se, a to je to, co si kladu za vinu a co jsem neměl udělat, vykoupit těmi chvilkami poezie... Politické tlaky byly často nepřehledné, přesto se našli lidé v mé profesi, kteří nepodlehli. Nebylo jich moc, ale nesmírně si jich vážím. Kupříkladu Vlasta Chramostová a můj kamarád František Derfler. Dnes už vím, že všemu se dá vzepřít, vzdor existencím a jiným těžkostem. A já jsem podlehl a nikdy si to nepřestanu vyčítat.

Čím je pro tebe dnes umění, jakou roli by podle tebe mělo hrát, jakou ideou, jakým obsahem by mělo být naplněno?

Moje vyznání je, že by umění mělo lidem dávat naději a poznání. Mám pocit, že v každodennosti života a jeho problémech je potřeba připomenout lidem vyšší řád, řád přírody, duchovní rozměr života, že život není jen od gáže ke gáži, ale že jsou tady ještě jiné hodnoty, pro které se dá žít a ke kterým se člověk může upínat. Tím se řídí i moje osobní dramaturgie. A já se po té své pěšince, po které jdu, snažím, aby lidé z vystoupení odcházeli obohaceni o nějakou hodnotu a hlavně o naději, že životní cesta má smysl. Naplnění vidím v porozumění mezi lidmi, v pokoře a v laskavosti. Kolikrát si vzpomenu na Solženicyna. Když mu po návratu do Ruska položili otázku, co by potřeboval svět, odpověděl: Pokleknout a snížit osobní spotřebu. Uvědomuji si, že pokora před přírodou by měla být u nás všech výraznější a patrnější, pokora před nejvyšším řádem, jehož jsme malinkými ozubenými kolečky.

Jaké pořady právě připravuješ? Co bys rád ještě během svého života stihl?

Vzdor věku plánuji dost dopředu. V říjnu ve Vrchtových Janovicích se uskutečnil koncert, který vzdal hold baronce Sidonii Nádherné a jejím přátelům, Raineru Marii Rilkemu a Karlu Krausovi. Jiné velké téma, které je před premiérou, je Tomáš Baťa. Tomu vzdáme hold společně se Štěpánem Rakem. Baťa je osobnost u nás známá jménem, ale už málokdo o něm ví něco víc. Pokouším se portrétem Tomáše Bati nastavit zrcadlo dnešnímu podnikání. Základní Baťovou myšlenkou bylo pomoci lidem kolem sebe a přes pomoc lidem kolem sebe pak pomoci sobě. Ale dnes se to děje ve zcela opačném gardu, pomoci sobě, a když už to vyjde, tak trochu těm lidem kolem. Myšlenkový potenciál baťovské filosofie mě nesmírně oslovil, také proto, že souvisí s dnešní dobou. Například jeho výrok z roku 1931: To, co se nazývá hospodářskou a finanční krizí, je pouze jiný výraz pro mravní bídu, že mravní bída je příčinou a hospodářská krize je následkem, je velice aktuální. Z historických postav bych se rád více dozvěděl a přinesl lidem poznání o Jeronýmu Pražském, osobnosti dnes skoro neznámé, který prožil totéž co Mistr Jan Hus. Další historickou postavou, kterou bych rád přiblížil, je Jiří z Poděbrad.

*rozmlouval Zdeněk Hazdra
Dějiny a současnost 11/2011*

KDO, KDYŽ NE JOACHIM GAUCK

Joachim Gauck je bývalým farářem a zmocněncem pro dokumentaci Stasi (komunistické policie NDR). Patří k nejvyšším mravním autoritám současného Německa, ale Německo žádá víc - osobnost dávající jistotu, že s ní ani v budoucnu neriskuje.

Hrozí snad u něj něco jako u Güntera Grasse? I spisovatel Grass patřil k nejvyšším mravním autoritám. Získal úctu národa i Nobelovu cenu. Pak ale vyšlo najevo, že zamlčel válečné působení u zbraní SS. Nešlo o žádný zločin, v té jednotce se ocitl jako sedmnáctiletý odvedenec, ale morálně mu uškodilo mlčení o tomto faktu.

Gauck se nikdy před mocnými neohnul. Po listopadu 1989 svou autoritou zaštitil „vyporádání se s komunistickou minulostí“.

Coby zmocněncem pro archivy (Stasi) se sloužil o shromáždění, zpracování i zpřístupnění svazků, které

na občany východního (ale i západního) Německa vedla tajná policie „prvního státu dělníků a rolníků na německé půdě“. Vybuřoval úřad, jemuž šéfoval deset let a kterému se i dnes – pod jinými řediteli – neformálně stále říká Gauckův. To už je samo o sobě významné. Jeho přístup k dokumentům tajné policie i ke komunistické minulosti obecně se stal jakýmsi etalonem pro celou postkomunistickou Evropu.

Právě na základě německé zkušenosti s Gauckem byly

u nás vkládány naděje do Františka Bublana coby ministra vnitra: těž vystudovaný teolog, disident a člověk obeznámený s materiály tajné policie. Ale jeho mravní kredit podlehl disciplíně strany.

Gauckovu morální roli ilustruje dva roky stará anketa listu Der Spiegel. Na otázku „Kdo je morální instancí pro Německo?“ odpovědělo nejvíce oslovených, že bývalý kancléř Helmut Schmidt (93 let), Gauck skončil na šestém místě – dvě příčky za kancléřkou, ale o příčku nad papežem.

Joachim Gauck (*1940) je synem námořního kapitána. Rodiče byli členy NSDAP, matka od r. 1932, otec od r. 1934.

V r. 1946 se otec vrátil z britského zajetí a nastoupil do loděnic jako inspektor bezpečnosti práce. V červnu 1951 byl obviněn komunistickou policií z údajné špionáže.

Foto: Silvie Valdušková

Bez zatykače a beze stopy byl 4 roky vězněn v lágru na Sibíři.

„Osud mého otce působil jako výchovný obušek,“ píše Gauck v memoárech. „Povinnost loajality k rodině vyloučila i tu nejmenší formu sbratření s režimem. ‘To neděláme’, dala nám matka najevo zcela jasně. Vzal jsem si ten příkaz natolik za svůj, že jsem ani neuvažoval o FDJ (svazu mládeže).“

Původně chtěl studovat žurnalistiku, ale zvolil teologii.

„Víra“, říká, „na rozdíl od rodičovské či státní autority, nabízí možnost svěřovat se ‘pravdě’ a nenechat si od nikoho poroučet.“

Gauck ze sebe nedělá extra hrdinu. „Já sám, ačkoli mám antikomunistické vychování, jsem nepatřil k tvrdé opozici,“ řekl v rozhovoru pro LN v roce 1998. „Nikdy jsem neseděl, byl jsem normální evangelický farář, pracoval jsem hodně s mládeží, otevřeně jsem kázal, zval jsem nekonformní spisovatele a písničkáře,

a tak bylo o zájem Stasi postaráno, ale nebylo to tak zlé.“

Ale i to „nebylo to tak zlé“ rozebírá kriticky. V jiném rozhovoru přiznává, že v 60. letech přistoupil na určité soužití s režimem i se západními anti-fašisty, kteří komunistické Německo de facto podporovali: „Byl jsem sice spojencem ‘pokrokových’ kruhů na Západě a vážil jsem si jejich názorů, ale zaplatil jsem za to ztrátou vnímání, morálky a akceschopnosti. Teprve nátlak státu, abych byl poslušný, militarizace

společnosti, ekologická katastrofa, kriminalizace lidí, kteří chtěli vycestovat z NDR, a ničivé postupy Stasi vůči disidentům pomohly tomu, aby skutečnost získala v mém uvažování potřebný prostor.“

Je schopen kritické sebereflexe. Právě to dodává důvěryhodnost jeho postojům.

Kritizuje tzv. tlustou čáru za komunismem, vychází právě z německé zkušenosti 50. let. Který stát se nejlépe vypořádá s dědictvím komunismu? Německo. A proč? Protože už jsme jednu tlustou čáru udělali a viděli jsme, že to nikam nevede. Tím má na mysli poměry za kancléře Adenauera, kdy denacifikace de facto zamrzla a zájem o ni podnítila až generace mladých.

O Gauckovi hovoří s úctou i ti, kteří si ošklivě „militantní antikomunismus“.

podle Zbyňka Petráčka z LN 21.2.2012

AKTUALITY

BESEDY SE SNOUBENCI A NOVOMANŽELY

- každou neděli v 18 h. na faře (víra není podmínkou).

Výstava „Vzkříšení obrazů“
křížové cesty z orlického kostela v Galerii pardubického zámku do 9.4., úterý – neděle: 10-18 hod.

Nabídka vzdělávacích pořadů pro veřejnost najdete na letáčku (v našich kostelích).

Biblické hodiny – každý čtvrtek v 18 h. v kapli (kde se topí) letohradského kostela. Začali jsme procházet knihu Žalmů. Přijďte, žalmy se nám objevují v novém světle.

Pobožnost křížové cesty – každou postní neděli v 15 h. podle Pořadu bohoslužeb.

Slušní lidé vždy přemýšleli, jak se postavit zlu v nás i okolo nás. Aby nás nechromilo, abychom se mu nepoddali a nespolupracovali s ním nebo si nezoufali. Ježíšův příklad nám ukazuje, jak rovně obstát.

Duchovní obnova před Velikonocemi

17.3. – 9.30-12 hod. v jídelně Orlovny.

Čes. křesťan. akademie zve na přednášku

PhDr. Jiřiny Šiklové, CSc.: „Generační problémy promítnuté do vzpour mladých“

17.3. v 19 h. v evangelickém kostele.

Bohoslužba pokání na Květnou neděli v 15 h. v letohradském kostele.

Kurs efektivního rodičovství

7.3. v 16 h. - Centrum pod střechem

Měsíc filmu pro děti: Velká vánoční jízda

7.3. v 17 h. - Dům kultury

Jarní burza dětského oblečení a potřeb

9.-10.3. - Centrum pod střechem

Jiří Suchý, Jitka Molavcová: Písníčky divadla Semafor, 10.3. v 19 h. - Dům kultury.

MUZIKÁL ŽIVÉ PAŠIJE V KNAPOVCI

Zveme Vás na Květnou neděli 1. dubna v 15 h. do knapoveckého kostela na muzikálové představení o utrpení a smrti Ježíše Krista. Pašijové hry byly inspirací pro zajímavý projekt Živé pašije, který vznikl v roce 2010 v Litomyšli. V projektu účinkuje téměř šedesát mladých zpěváků, herců, sólistů, tanečnic a muzikantů (rocková kapela, smyčcový sextet, žesťové trio). Po představení zveme na občerstvení v duchu lidových tradic a českých Velikonoc. Akce je podporována městem Ústí nad Orlicí.

Jana Staňková, Knapovec 122
P.Vladislav Brokeš, ústecký děkan

Život Boží krtem přijali

12.2. Magda Stejskalová
Martin Jan Minář

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

14.2. Marii Kotyzovou 79 let
16.2. Marii Špačkovou 77 let
24.2. Jaroslava Tomka 94 let
2.3. Marii Matyášovou 84 let

BŘEZEN VE STREETU

Program pro děti a mládež z NZDM Letohrad. Téma „Brigáda a práce“ - kde je hledat, jaké jsou podmínky, odkdy můžu pracovat, co je k tomu potřeba, co mohu dělat, za kolik, jak se nenechat ošidit ...?

Celý měsíc si budeme procvičovat naše vědomosti při všeobecných testech.

ZÁPIS Z FARNÍ RADY

15. února

Pastorace – farnost pořádá duchovní obnovy, přednášky, biblické hodiny, ale jsou málo navštěvovány. Co je příčinou?

Obnovíme farní odpoledne, pečení koláčů před našimi slavnostmi. Naše farnost je velká, je důležité, že se schází řada skupin, ale všichni mají také podporovat společné akce, společné slavení svátků. Celá farnost má navíc sloužit ostatním lidem. Chceme si víc všimnout lidí přistěhovaných. Každý si jich můžeme všimnout, zvat je na naše akce, uvádět je na ně a nabídnout jim, aby se do nich zapojili. Je příjemné, když si nás na bohoslužbách v cizím místě všimnou místní, ujmou se nás, pozvou do lavice, nabídnou zpěvník, zeptají se odkud jsme a upozorní nás na něco pěkného v jejich obci. Nic nám nebrání v naší vlastní pohostinnosti.

Bylo by pěkné, kdyby se nám podařilo lidem, kteří se k nám přistěhovali z jiných kontinentů, objevit evropskou kulturu.

Přednášky – Čes. křesťan. akademie připravuje přednášky vždy v 19 h. v evangelickém kostele:

17.3. PhDr. Jiřiny Šiklové, CSc.: „Generační problémy promítnuté do vzpour mladých“.

27.4. Prof. PhDr. Vladimíra Smékala, CSc.: „Lidská slušnost v čase krize hodnot“.

11.5. Stanislava Motla, reportéra a novináře: beseda s promítnutím filmu „Ozvěny lidické noci“ – Orlovna

Postní doba – na Orlici po mši budou mít děti prostor k postnímu programu. Podle nedělních biblických textů budou na nástěnce vytvářet obraz své přípravy na Velikonoce. Pobožnosti křížové cesty – o nedělích v jednotlivých kostelích jdou tradičně za sebou – viz Pořad bohoslužeb.

Duchovní obnova – 17.3. dopoledne v jídelně Orlovny.

Bohoslužbu pokání – budeme tradičně slaviti na Květnou neděli v 15 h. v letohradském kostele.

Noc kostelů – 1.června pozveme veřejnost do kostela sv. Václava v Letohradě.

Příští rok si každá obec sama připraví program ve svém kostele. Je důležité si už letos říci, kdo bude za rok program v obcích připravovat. Zájemci, hlase se u paní Jany Skalické.

Šedivec – Obec a jistý dárcce chce přispět buď na pořízení el. pohonu zvonů kostela a bití hodin nebo na zařízení, které by nahrávkou zvonění přes reproduktory z věže vy-

DATA NĚKTERÝCH SLAVNOSTÍ

v r. 2012:

Farní odpoledne:

v neděli 10. června na Ostrově,
některou neděli listopadovou v Orlovně.

Velikonoce 8. dubna
Svatodušní svátky 27. května
Děti poprvé ke Stolu Páně 17. června

Poutní slavnost:

Lukavice 6. května
Svatojánská na Kopečku 20. května
Červená 3. června
Mistrovice 24. června
Orlice a Šedivec 19. srpna
Kunčice 2. září
Svatováclavská slavnost v Letohradě 28. září

Posvícení:

Mistrovice a Červená 30. září
Lukavice 7. října
Kunčice 14. října
Letohrad 21. října
Orlice a Šedivec 28. října

Slavnost Všech svatých 1. listopadu

Bůh nechce, aby se mu lidé klaněli, uctívali jej nebo se k němu modlili. Ale chce, aby se konala jeho vůle.

Když se to děje s klaněním a zpíváním aleluja, je Bohu prakticky slouženo.

Martin Buber říká: „Nevím, zda mnozí ateisté Bohu neslouží lépe než někteří rabíni, kardinálové či zemští biskupové.“

Pinchas Lapide

sílalo. Po vyjádření odborníků zvolíme lepší a dostupnou variantu.

Farní les – Abychom měli k našemu lesu volný přístup z veřejné cesty (která byla časem posunuta), chtěli jsme část lesa vyměnit s majitelem sousedícího pozemku. Zjistili jsme, že soused je podle lesního zákona povinen v období vegetačního klidu majiteli lesa přístup umožnit. Výměna pozemku není potřebná.

Kopeček – V loňském roce jsme si ověřili, že o prohlídku kaple a ambitů má veřejnost zájem. Znovu budeme jednat s Městem, zda převezme průvodcovskou službu. Turistika je pro Letohrad důležitá nejen z ekonomického hlediska.

Zájezd – Pro farníky chceme uspořádat 8. a 9. května zájezd do Průhonice a Rožmitálu pod Třemšínem. Kdo má zájem, přihlaste se u paní Jany Skalické. Do příštího zasedání FR potřebujeme zjistit počet zájemců.

Výbor FR – V některých situacích je třeba něco rychle rozhodnout. Pokud k tomu není nutné rozhodnutí celé FR, svoláme farní výbor: Václav Vacek, Vladimír Lux, Vladimír Náhlík, Jiří Skalický a Jana Skalická.

FR příště - se sejde 14.3. v 19. na faře.

zapsala: Jana Skalická

PŘÍJMY:

Sbírky pro farnost:	331 417 Kč
Sbírky na cizí účely:	
svatopetrský haléř	9 537
pošné pojištění	20 914
charita	16 720
potřeby diecéze	11 409
bohoslovci	11 840
církevní školství	7 889
misie	14 249
SBÍRKY CELKEM:	423 975 Kč

Dary:

dary pro farnost	142 511
dar na opravu Kopečka	1 200
dar na židle orlic. kostela	80 000
dar na zvony v Lukavici	5 000
DARY CELKEM	228 711 Kč

PŘÍSPĚVKY:

Oprava střechy Kopečku:	
Pardubický kraj	400 000
Ministerstvo kultury	380 000
Město Letohrad	147 700
Oprava střechy zvonice:	
Ministerstvo kultury	472 000
Město Letohrad	
a z fondu regenerace	135 404
Oprava dveří kostela sv.Václava:	
Pardubický kraj	60 000
Ministerstvo kultury	147 000
Restaurování orlic. kříž. cesty:	
Pardubický kraj	345 000
PŘÍSPĚVKY CELKEM:	2087 104 Kč

Úroky:

	576
Nájemné	12 492
PŘÍJMY CELKEM:	2 752 858 Kč

VÝDAJE:

Odeslané sbírky	75 838
Fond solidarity	35 273
Dary pro biskupství na pastorační asistenty	9 804
Mzdy	16 296
Výdaje na bohoslužby	16 907
Oprava střechy Kopečku	931 229
Oprava střechy zvonice	675 404
Oprava dveří kostel sv.Václava	225 300
Obrazy křížové cesty Orlice	395 000
El. zvonění v Lukavici	151 680
Opravy ostatní	
a revize zabezpeč. zařízení	45 712
Záloha za židle do orlic. kostela	48 000
Malé opravy a režie	279 975
Daň z nemovitosti	2 183
VÝDAJE CELKEM:	2 908 601 Kč

Stav k 1.1.2011	768 043
vrácená půjčka z D.Dobrouče	200 000
celkem	968 043
Stav k 1.1.2012	812 300 Kč

Z toho účelově vázáno:

na osvětlení mistrovic. kostela	10 000
na opravu parkánu Kunčice	8 000
na křížovou cestu Orlice	5 000

Farnost dobroučská nám koncem roku vrátila peníze, které jsme jim sousedsky bezúročně půjčili.

Sbírku na charitu 16 720 Kč z prosince 2011 jsme odeslali na biskupství po Novém roce. Zaplatili jsme také doplatek 32 000 Kč za židle do orlického kostela. Židle už slouží. Ještě jednou děkujeme dárci peněz na jejich pořízení (nechce být jmenován). Už máme pěkné pískovcové desky na odkládací stolky za Stůl Páně. Jen co se v kostele oteplí, necháme je zasadit ke zdi.

Loni se nám podařilo získat veliké příspěvky na opravy. Tím narostlo veliké vydání z našich peněz (na naše podíly k opravám). Protože máme našetřeno, můžeme si dovolit žádat o finanční pomoc státu.

Jsmo rádi za pomoc Ministerstva, Krajského úřadu i Města, ale ta není milostivým darem. V r.1949 stát ukradl církvím majetek, který sloužil k udržování staveb a památek této země. Stát se zavázal, že bude vše udržovat. Peníze poskytované státem na opravy jsou jen malou částí ze zisku, který si stát z nakradeného majetku nechává.

Pro přehlednost u cen za jednotlivé opravy uvádíme podíl státu a podíl farnosti:

Střecha kaple na Kopečku:	931 229 Kč
Ministerstvo kult., Město	
Letohrad, Pardubický kraj	927 700
farnost	3 529
Střecha zvonice	675 404
Ministr. kult., Město Let.	607 404
farnost	68 000

Dveře kostela sv. Václava:	225 300
Minist. kult., Pardub. kraj	207 000
farnost	18 300

Obrazy orlické kříž. cesty:	395 000
Pardubický kraj	345 000
farnost	50 000

Závěsy zvonů a automatic. zvonění v Lukavici	151 680
Lukavští vybrali v r. 2010	55 500
v r. 2011	5 000

Požádali jsme Obecní úřad v Lukavici o příspěvek na splacení dluhu. Prosíme kohokoliv o příspěví č.ú.:1323857329/0800 , var.s.5678

Tříkrálová sbírka organizovaná Oblastní charitou Ústí nad Orlicí přinesla opět vyšší výtěžek než loni. V orlickoústeckém regionu se vykoladovalo celkem 1.983.257 Kč do 453 pokladniček. Sběrka mohla být v takovém rozsahu uskutečněna jen díky stovkám dobrovolníků, kteří se na její organizaci každoročně podílejí, a kterým patří velké poděkování.

Tříkrálová sbírka si za 12 let své existence získala důvěru občanů. Řada lidí – zejména starších – už se na koledníky těší a očekává je. Dříve bylo koledování výsadou chudých dětí. Dnes nekoledují chudí, ale koleduje se pro chudé. Chudoba má v každé době svoji novou podobu, a tak je výtěžek této sbírky určen na podporu služeb, které poskytuje Charita ČR lidem v nouzi. Jsou to např. služby pro seniory, nemocné a handicapované, lidi bez domova nebo služby pro rodiny s dětmi.

Velmi děkujeme všem, kdo koledníky přijali, kdo se nechali obdarovat přáním štěstí, zdraví, a kdo svým finančním darem projevili svou solidaritu. Jak nám řekl jeden z našich asistentů: „Věříme, že velký užitek přináší tato sbírka nejen všem potřebným, zapojeným do programu Charity, ale i všem dárcům, protože není na světě mnoho věcí, které by dokázaly potěšit nitro člověka, jako svobodné rozhodnutí k daru.“

Upřímně děkujeme všem, kdo se podíleli na její organizaci a podpoře – našim asistentům, vedoucím skupinek, koledníkům, duchovním správčům farností, zástupcům městských a obecních úřadů, skautům a všem ostatním ochotným dobrovolníkům.

65 % z výtěžku Tříkrálové sbírky je určeno přímo Charitám, které sbírku v daném regionu organizují. Oblastní charita Ústí n.O. tento obnos v r. 2012 použije k těmto záměrům:

- provozní náklady Občanské poradny v Ústí nad Orlicí a čtyř jejích kontaktních míst v okrese
- provozní náklady služby pro ohrožené rodiny s dětmi „Šance pro rodinu“
- provozní náklady Rodinného centra Kopretina Sloupnice
- úprava suterénních prostor pro charitní ošetrovatelskou službu v Ústí nad Orlicí
- stavební úpravy Centra pod střechou v Letohradě

- materiálové vybavení charitního centra sociálních služeb v Lanškrouně
- fond na rozvoj a rozšíření nových projektů
- přímá pomoc

Více informací na: www.uo.charita.cz, www.trikralovavsbirka.cz
Iva Marková
Oblastní charita Ústí nad Orlicí
Tel. 465 620 249

Foto: Jiří Krupka

OHLÁŠKY PŘED SVATBOU

Před zamýšlenou svatbou se mají při bohoslužbách konat ohlášky po tři neděle za sebou v obou farnostech snoubenců, případně i ve farnostech, kde snoubenci poslední dobu žili. Věřícím je oznámeno, kteří snoubenci chtějí vstoupit do manželství. Všichni jsou povinni oznámit před uzavřením manželství ordináři nebo faráři překážky, o kterých vědí.

Tak jsou snoubenci chráněni, aby si nevzali někoho, kdo jim zatajil nějakou překážku.

Trvalého vztahu není schopen nedospělý, závislý na alkoholu nebo jiné návykové látce, chorobný žárlivec, ten, který neumí přiznat chybu a omluvit se. Dnes se stává častěji než dříve, že snoubenec čeká s dvěma ženami dítě.

Je strašné, zatají-li někdo z rodičů druhému snoubenci závažnou překážku svého potomka.

Mínulý režim pronásledoval věřící. V řadě případů je postihoval za svatbu v kostele. Proto faráři převážně dispensovali snoubence od veřejných prohlášek před sňatkem. V dnešní svobodě důvody k dispensi pomíňují a my se veřejnými ohláškami vracíme k ochraně snoubenců. /v

PODĚKOVÁNÍ VÍŤOVI MARČÍKOVÍ

Dílo J.A. Komenského mnoho neznáme, „prorok není vítán ve své vlasti“. Víťa Marčík si ve své inscenaci „Labyrint světa a ráj srdce“ obdivuhodně poradil. Řada lidí si pak „Labyrint“ vyhledala. Co si více přát? Víťo Marčíku, děkujeme!

Ošklivá dívka

Pojď mezi nás
kamínka trochu hřejí
a přítel Petr uvaří nám čaj

Jak jsi teď krásná
růžoviš v obličejí
ve vlasech píská světlo na šalmaj

Máš ráda verše
ať tedy spíce znějí
a šplouchají jak vesla pod lesem

Kdo smutně miloval
ten měl rád nejkrásněji

Pojď usměj se!
však své sny unesem

A jak se vánice o okno otírá
bzukotem v kamnech říká: Daleko

A ticho jež před smíchem dveře zavírá
dodává: Možná i hloub

Ivan Blatný

PAN UČITEL MIROSLAV MACHEK (1926-2012)

se narodil v Českém Meziříčí, vyšel z chudých poměrů, rodina se několikrát stěhovala. Mládí strávil v Kostelci nad Orlicí, kde v r. 1945 odmaturoval na gymnáziu. Jeho velkou láskou – kromě budoucí manželky – byla latina a filosofie. Vystudoval na Karlově universitě v Praze obor angličtina a historie. Přestože už byl ženatý a měl dvě děti, musel si za Čepičky odkroutit plné dva roky vojny. Místo naplnění ambice vyučovat na vysoké škole byl díky svému „kádrovému profilu“ odeslán na základní školu. Začínal v Jablonném n.Orl., v Letohradě kantořil 14 let. Když se mu v r. 1964 podařilo přejít na žamberecké gymnázium, byl šťastný, a celých 24 let předával své bohaté znalosti studentům. Měli ho rádi, neboť to dělal s láskou a zajímavou formou.

Ani v důchodu nedokázal být bez školy, vyučoval na letohradské průmyslovce a na soukromém gymnáziu, dokud ho v 74 letech nevyřadila zákeřná choroba a neukončila tak jeho 50-letou kantorskou dráhu.

Po celou dobu současně vedl letohradskou městskou kroniku včetně fotografické dokumentace. Fotografování bylo jeho velkou vášní, nad fotkami v temné komoře strávil mnoho nocí. Se svou ženou vychoval tři děti, které ho obdařily 8 vnoučaty a dnes už i 4 pravnoučaty. Děti měl moc rád a velmi mu na nich záleželo. Měl velmi rád legraci a se svým laskavým humorem nikdy žádnou nezkazil.

Budeme na něj s láskou vzpomínat.

Rodina

ZE VZPOMÍNEK ŘEDITELE GYMNÁZIA VAMBERK

Když jsem v roce 1977 začínal jako pedagog, stal jsem se tehdy kolegou zkušeného a uvážlivého středoškolského profesora. Byla to samozřejmě trochu jiná doba. Všichni jsme na pana profesora Machkovi oceňovali jeho nadhled, vzdělanost, skromnost, kolegiální i citlivý přístup k nedostatkům nezkušených kolegů i uvážlivá stanoviska, která zaujímal při řešení problémů studentů. A nebyl to jen názor můj, ale názor všeobecný. Díky své osobnosti dovedl kolektiv ve škole sjednocovat, hroty otupovat a dovedl být i velmi dobrým společníkem. Např. do vyprávění vtípů se sám nehrnul, ale na vyzádání se jeho vtipy staly vyžadovanou komoditou třeba při posezení o maturitách a ke dni učitelů. Některé vtipy se postupně stávaly až „legendárními“. Na různých srazích maturantů se probírají různá témata, vzpomíná se i na učitele. Na některé si bohužel třeba už nikdo nevzpomene, ale na pana profesora Machka s úctou vzpomínají jeho žáci vždy.

Úmrtí blízkého člověka je vždy smutné a těžké. Ne všem odcházejícím se ale podaří, aby za ním zůstalo tolik vděčných osob, které jeho životní a pedagogickou dráhu s vděčností a úctou oceňují. Mezi ně patřím i já...

Milan Lipenský

NÁŠ ROZHOVOR

NAUČIL JSEM SE RADOVAT ZE VŠEHO, CO SE POVEDE...

Není nepatrných věcí, potvrzuje pan Stanislav Moravec z Kunčic čp. 97 několika životními zkušenostmi z dětství a mládí:

Narodil jsem se na Ovčíně v r. 1930. Za rok naši koupili chalupu na Kunčicích v „Líšti“ a tam jsme se přestěhovali. Měl jsem 4 sourozence, staršího brácha Jarku, mladšího Vaška a dvě sestry, Lídu a Marii. Už jsme živi jen tři. Když jsme byli malí, byla nouze. Živi jsme byli nejvíc z brambor a chleba. Občas jsme měli v týdnu rohlík. V neděli měl každý kousíček masa a také buchtu. Než se šlo do kostela, zadělalo se těsto, a když jsme přišli domů, maminka dělala buchtu. Obživa byla bídná, ale už jako děti jsme se měli o hodně lepší, než naši rodiče - my jsme hlad neměli. Doma byla koza, v létě jsme chodili na borůvky. Chodili jsme také do lesa na šišky a na souše, aby bylo vzejmě čím topit. To se sice nesmělo, ale lidi stejně chodili, protože nebylo čím topit. Každý vzal jednu dvě souše a honem s tím domů. Jednou přišel četník tady na Frantika Motyčkova. Oni doma neměli nic, chudáci. Vzejmě byl tady v Hůře na souších, a protože šel ve sněhu bos, přišlo se na to. On měl totiž na jedné noze 6 prstů. V chalupě se svítilo petrolejkama. Elektriku jsme měli až ke konci války. A uhlí pamatuju taky až tak v roce 1943...

Dlouho jsem vzpomínal na kunčického pana řídicího učitele Skalického. To byl dobrý člověk. Ledasco jsme od něj dostali, třeba strojení po jejich klucích... Některý děti ve škole už měly lyže, no a my s bráchou jsme po nich taky páslí. Tak tatínek se domluvil s Faltusem kolářem, skáceli jeden jasan, haluze dali na topení a z zbytku nám udělali jedny lyže. To jsme byli rádi...

Měli jsme starou dřevěnou chalupu, jen trámy a mezi tím hlína, tak jsme si ji trochu vylepšili. Tady v rejdě v řece bylo místo, kam jsme s bráchou chodili pro písek. Udělali jsme si z bedýnky od margarínu takový nosítka, do nich jsme písek dávali a nosili domů. Tatínek dělal přidavače u stavitele, tak to měl od zedníků okoukaný. Sehnal někde vápno, přidali jsme zentle písek ze řeky, a na rákos jsme zevnitř udělali ve světnicích rovné stěny...

Nejvíce jsme byli s klukama Motyčkovými, těch bylo taky hromada. Nějaký lumpárny se provedly vždycky, to se ví, a nějaký okno taky padlo. Jednou jsme si s Vénou udělali takovej vozeček. Vojátko jsme připevnili špagátama, na to jsme posadili kluka a pustili ho od Majvaldu z břehu. Jenže vojtáko se utrhlo a kluk si trochu rozbil hlavu. A pak, většinou večer, když se naši vrátili z práce, bylo rychtování. Nějaká facka padla, ale vždycky bylo za co. Rodiče byli rozumní. Myslím, že to byla dobrá výchovná metoda...

Rodiče

Maminka chodila ráno v 6 hodin do textilní továrny na Orlicích, tatínek byl bez práce. Příležitostně jen spravoval lidem boty, ale zakázek měl málo. Protože tatínek byl bez práce, brali jsme nějakou sociální podporu – 10 korun na týden pro rodinu. Tatínek sehnal brigádu na stavbě přehrady v Pastvinách. Chudák, kolo neznal, ale pěšky to bylo daleko, tak se koupilo kolo. Brzo ráno vyrazil a v 10 večír ještě nebyl doma. Maminka se strachovala, kde je, a ono mu to nešlo na tom kole. Denně takhle jezdil do Pastvin...

Maminka marodila. Jednou mně tatínek povídal, že mu v nemocnici řekli, že maminka má před sebou 4-6 neděl života a že oni už nemůžou nic dělat. Přivezli ji domu. Jezdil k nám doktor Kowalski a odebíral mamince vodu, která se jí tvořila v těle. Pamatuju na její poslední chvíli. Bylo to v červenci. Už byly nové brambory a mlíko k obědu. Ona se, chudák, v poledne s takovou chutí najedla a pak řekla: „Jsem hotová“. To byla její poslední slova a zemřela. Tatínek zemřel potom v březnu. Byl jsem se strýčkem za tatínkem v Ústí v nemocnici, a na mě narozeniny ho přivezla německá sanitka domů. Za 4 dny pak zemřel. Maminka zemřela v r. 1943 na rakovinu a tatínek v r. 1944 na leukémii. Byli mladí - mamince bylo 36, tatínkovi 38 let...

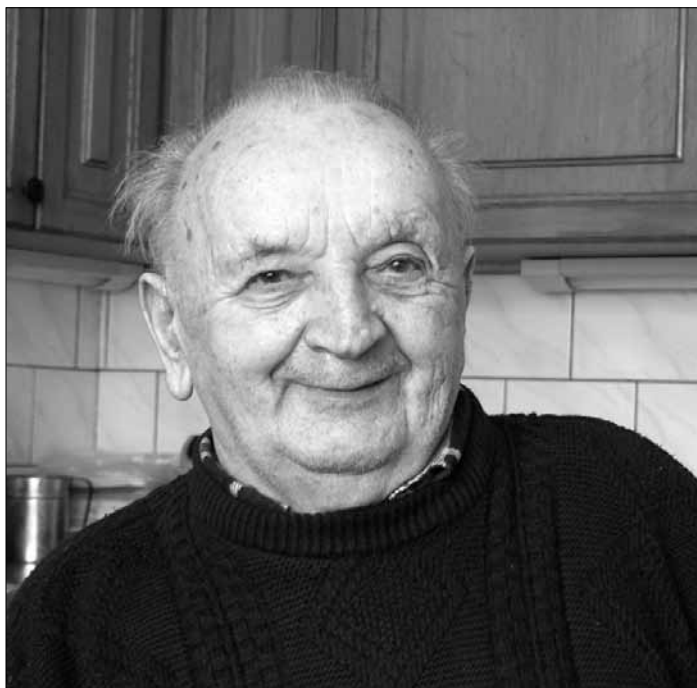
Po smrti rodičů jsme šli každé jinam. Nejstarší bratr Jarka byl prvním rokem v učení v Jablonném jako instalatér, já šel k sousedom, k Adamcom, Věna byl u Motyčku „Potocku“ a Lídu si nejdřív vzala nakrátko paní Urbanová a pak šla do Kameničné, kde si ji vzali lidé, kteří si pravidelně brali nějaké dítko na vychování. Nejmladší dvouletou Marušku si vzala teta do Jihlavy. Tenkrát fungovala sociální pracovnice, která zaopatřování sháněla...

Učednická léta v Jablonném

Já jsem nehledal učení podle zájmu, ale podle toho, kde by mě zaopatřili, a vzali i na stravu a nocleh. Tak jsem se šel učít do Jablonného ke Koblížkovi pekařinu. Byl jsem tam od svých 14 let až do 21 let, kdy jsem šel do Klatov na vojnu. Po vyučení jsem u mistra pracoval v pekařství a v obchodě. Bral jsem jako učeň 10 korun za měsíc. Byli jsme tam ještě s jedním učněm a to on nás pane mistr rychtoval! Ale já si tam nemohl naříkat. Pamatuju se na první Vánoce u nich, jak jsem se ouzkostrlivě koukal na vánoční stromek. Měl jsem velkou radost z toho, že se jejich děti radujou z toho stromku. I dárky jsem od nich dostal. První rok v Jablonném jsem moc kamarádů ještě neměl. Byli jsme dlouho v práci a večír se toulat nešlo, protože jsem ve 2 ráno vstával k pečení...

Jednou jsem mistrovi provedl takovou vlovinu. Já měl v Praze tetu a chtěl jsem se tam podívat, protože jsem v Praze v životě nebyl. Ušetřil jsem si na cestu, vzal jsem si dovolenou a jel jsem do té Prahy. Ale na přilepšenou jsem mistrovi v obchodě šlohnul nějaký lístky. Moc toho nebylo – asi na 20 deka tuku a půl kila cukru. No a když jsem se vrátil, tak jsem zjistil, že mistr mi na tu lumpárnu přišel, protože mi půl roku nedal peníze...

Pan mistr pocházel z Čenkovic, uměl dobře německy. V Těchoníně udělali z kasáren lazaret pro raněné německé vojáky a my jsme v Jablonném pro ně pekli 500 chlebě denně. Každý den přijel takovej starší strejduřin

s koněm, už tenkrát měl gumový kola na žebříňáku - to byl zázrak – a odvážel vůz chleba pro ten lazaret. Z mé zkušenosti nemůžu říct, že bych měl tehdy z Němců strach. Tenhle strejce byl dobrej, docela na nás držel, jednou nám přivezl třeba štryčku salámu... A ty Němci, co chodili na kontroly, ty byly taky slušný... Nebyla žádná informovanost - nikdo třeba netušil, co se děje v koncentracích...

V Jablonném jsem taky poznal pět šest partyzánů, který se k mistrovi chodili každý týden v pátek navečír koupat. Měl parní pekárnu, tak byla voda. Byli to místní lidi, který se schovávali před Němcema, byli zakopány v Jamným. Jednoho jsem znal – pocházel z Bystrce – to už bylo zabrané území. Já měl babičku ve Výpracticích a jednou na Velikonoce jsem se k ní dostal. Rodiče dostali propustku, já ne, ale stejně jsem se tam načerno dostal. Hned za Jablonným byla závora. V Jablonném jsem viděl zajatce na pochodu smrti. Ten transport šel z Červené Vody přes Jablonné, Verměřovice na Petrovice až do Dolní Dobrouče a nahoru do Horní Dobrouče, kde měli tábor. Z toho tábora jich mnoho uteklo do okolních lesů a ukryli se v místních barákách. Šly jich tisíce! První

šli zajatci anglický, ti šli jako páni – uniformy všechna čest, šel s nima německý voják, a normálně se spolu bavili. Kam šli, to nevím. Pak šli ruský zajatci, a na ně byl hrozný pohled. Bylo to v únoru, oni šli bez bot, měli na nohou jen namotaný mokré hadry, napůl mrtví, nesměli se zastavit... Když ten transport šel Jablonným, mistr říkal: „Půjdeš jim dát chleba.“ To se samozřejmě nesmělo. Nakrájeli jsme krajíce a mě jako učedníka s tím vyslali. V Jablonném u spořitelny na rohu jsem jim to dával a kousek mi spadl na zem. Jeden ze zajatců se pro to ohnul, Němec to viděl a prostřelil mu břicho. Viděl jsem to na vlastní oči. Já jsem se musel s tou vůzí s krajcem rychle pohybovat, abych nebyl nápadný. Utíkal jsem k nádraží. Měl jsem už strach, když jsem viděl, jak ten Němec zabil toho člověka... Ale tenhle voják, co s nima byl u nádraží, to zas byl úplněj opak. On měl dlouhej mantl, ten kabát rozprostřel před sebe a jím mě chránil, abych nebyl vidět, jak sypu těm zajatcům chleba. A pak jim ty krajíce ještě rozdělával. Toho postřelenýho Rusa naložili na vůz s koňma, cestou jim zemřel a je pochovaný ve Verměřovicích na hřbitově. Po válce jsem už měl hodně kamarádů, byli jsme ve svazu mládeže a bylo to pěkné až do roku 1948, kdy se svaz změnil v komunistickou organizaci. Já jsem tenkrát naivně podepsal přihlášku do nového svazu mládeže, ale pak jsem zjistil, že to byla přihláška ke komunistům. Když na mě chtěli příspěvky, tak jsem

žádné neplatil. Pak jsem to poznal, když jsem šel v r. 1951 na vojnu. Napsali na mě takový posudek, že by si ode mne přešly kurku nevzal. Sloužil jsem u těžkých kulometů jako pěšák. A stavěli jsme také opevnění proti Západu. Na vojně se mi stal úraz. Takhle na jaře jsme byli na cvičáku, pláclí jsme sebou na zem a těsně vedle mě s těžkým kulometem pustil voják střelbu velkou kadencí. Přišel jsem o sluch. Buď jsem neslyšel nic, nebo naopak vysoké tóny jsem slyšel hrozně nahlas. Nejhorší to bylo v kasárnách v uzavřeném prostoru. Dostal jsem se k jednomu vojenskému doktorovi do Plzně a ten mně pomohl. Z hlavy napsal drobným písmem z obou stran recept na lék. V lékárně v Klatovech na to koukli a říkali: „Kdopak to psal?“ Lékárník si vzal ohromnou knihu, vybral všechny ingredience, namíchal mi takový kuličky a ono mně to opravdu pomohlo!

Po vojně jsem byl ještě rok v Jablonném. Pak jsem se oženil a šel jsem na dráhu, kde jsem byl 36 let až do důchodu.

Za ten život jsem se naučil radovat ze všeho, co se povede. Třeba jsem měl radost z toho, když jsme přestavěli barák a měli kde bydlet... Ale řeknu vám, lidi by měli dneska bejt trochu skromnější... /M

ODBOJOVÁ ČINNOST ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY V KYŠPERKU A OKOLÍ

k výročí 15.3.1939 – začátku vojenské okupace Čech a Moravy

Od druhé světové války nás dělí 70 let – v historii lidstva mžiknutí oka, v historii jednoho člověka celý jeden život. Stěží se nám dnes daří chápat dobu, o jejíž „nekonečné vzdálenosti“ a „nenávratnosti“ jsme byli ochotni pochybovat snad jen v době jugoslávského konfliktu v 90. letech.

Každé zlo a krutost dávají také příležitost k odvaze a statečnosti. O hrdinství v různých podobách nebyla v tomto období nouze, navzdory častým, a často také mylným, představám o české „malosti“ nebo udavačství.

Rudolf Matyáš 1915-1944

Oba protipóly jednání zde však přítomné byly. Byla to doba pro hrdinství nenápadná a neokázalá, jejichž aktéři si často sami tento význam ani neuvědomovali. Dávali v sázku vlastní život i životy svých nejbližších, a mnozí z nich opravdu životem zaplatili. Právě proto si zaslouží, aby se na ně nezapomnělo. Na příkladu našeho okolí můžeme také pozorovat určitou semknutost lidí mezi sebou, danou vypjatými podmínkami tehdejšího života. Mnozí z našich spoluobčanů tehdy podporovali své bližní, postižené pronásledováním, nebo později cizí uprchlé válečné zajatce. Jejich sousedé to o nich věděli, drželi však při sobě. Jména těchto lidí dnes už - pro „nenápadnost“ jejich činů - ani neznáme. Vědět o nich je však důležité, protože nás to vede ke znalosti místní historie a k občanskému i osobnímu sebevědomí.

Také v Kyšperku a okolí panoval po obsazení republiky Německem mezi lidmi oprávněný strach z vládnoucího nenáviděného režimu. Sebemenší protirežimní aktivita nebyla tolerována a přinášela lidem vážné důsledky. Miroslav Krejsa, strojmistr ČSD, o tom v orlické kronice píše: „Brzo se začali objevovat jednotlivci, kteří věřili i v těch nejhorších dobách, že Německo válku prohraje a my budeme mít opět svůj stát. Tato víra byla základem všeho počínání. Snad se někomu budou zdát následující údaje malicherné. Jest nutno se vžít do situace, jaká byla za protektorátu. Za všechny tyto „malíčkosti“ byl trest smrti, případně vyvraždění celé rodiny...“ Kunčický kronikář Tomek připomíná vyostřenou situaci po atentátu na Heydricha: „Po 9. hod. večer nesměl se nikdo mimo domov objevit. Po Kunčicích chodily čtyři dvoučlenné hlídky. Tyto hlídky byly kontrolovány četníky a tito zase Němci. V některých rodinách byly několikrát za noc prohlídky. Honičky byly i za dne. Byl-li kdo třeba i za svým povoláním na cestě přistižen bez občanské legitimace a policejní přihlášky, byl bez

jakéhokoli soudu zatčen. Vydal-li se někdo z obce více než 24 hodin, musel se z ní odhlásit a v nové obci přihlásit...“ Lidé trpěli stále víc nedostatkem surovin a věci denní potřeby. Neměli dostatek otopu, byli nuceni odvádět předepsané dávky potravin, zimní oblečení nebo jiné potřeby pro německé vojáky na frontě, atd.

Už krátce po provedení okupace v roce 1939 byla zaznamenána první zatčení místních občanů, kteří se odmítli smířit s fašistickou nadvládou. Dali tak najevo, že český národ, pro který měl Hitler připravený program výrobní základny a po válce odsun jeho obyvatel na východ, případně i fyzickou likvidaci, je schopen aktivního odporu.

Šíření ilegálních tiskovin a podpora pozůstalých

Brzy po r. 1939 se v našem okolí začal rozšiřovat ilegální časopis „V boj“, „Rudé právo“ a další ilegální tiskoviny, jejichž tajnými vylepovači a kolportéry byli Alois Esser (nar. 1901), strojvedoucí dráhy z Kunčic čp. 116, Antonín Horák (nar. 1904), poštovní úředník z Kunčic čp. 116 a strojvedoucí Josef Zezulka z Orlice. Miroslav Krejsa (nar. 1898) z Orlice čp.156, jeden z prvních odbojových pracovníků, o tom píše vzpomínku v orlické kronice: „Tyto počáteční akce byly vedeny dosti neopatrně. Vzpomínám na schůzku odběratelů v nádražní čekárně v Kyšperku a myslím, že to byl Esser, který poctivě zapisoval, kolik kdo na časopis zaplatil.“ Do této činnosti, do níž bylo zapojeno více osob z blízkého i vzdáleného okolí byl zapojen také Rudolf Matyáš (nar. 1915) z Orlice čp. 38. Kolportér Alois Esser byl poměrně brzy zatčen, již v r. 1940 v první vlně zatýkání, pro rozšiřování zakázaných tiskovin, a zemřel v r. 1942 v Mauthausenu. Josef Zezulka, který byl rovněž zatčený, se po válce z koncentračního tábora vrátil. Miroslav Krejsa k tomu dále uvádí: „Po prvních zatčeních začala podpurná činnost. Pozůstalým nebylo vypláceno od dráhy nic a nikdo je též nesměl vžít do zaměstnání. Ve zdejší výtopně konala se sbírka v kanceláři strojmistra a vedla se kniha, kdo kolik dal, a jak byl obnos rozdělen.

František Fajt 1909-1945

Největší výnos byl měsíčně 2.200 Kč. Sběrka se vžila a skoro každý odvedl na prvního určitou částku pro tento účel...“ Antonín Horák dostával ilegální tiskoviny od Norberta Vašíčka z Ústí n.O., případně z Hradce Králové, uschovával je v telefonní ústředně, kde byl zaměstnán a následně rozvážel na jiná místa – často přes zabrané území a přes německé kontroly. Podpurné sbírky pro pozůstalé se konaly ve výtopně ČSD i jinde. Na jaře 1943, již po zatčení rozvětvené skupiny poštovních zaměstnanců a s nimi také Antonína Horáka byl volán telefonicky strojmistr Miroslav Krej-

sa z Orlice do kanceláře přednosty dráhy p. Pankráce, kde již seděl velitel četnické stanice v Kyšperku, p. Juditka. O rozhovoru Krejsa dále uvádí: „Sdílel mi, že jest udání o sbírání darů ve prospěch rodin po zatčených, žádal mě, abych všechny zápisy zničil a se sbírkou se přestalo. Rozkaz k vyšetření přišel od kriminální policejní úřadovny v Hradci Králové. Od té doby se výnos přestal psát, dávalo se stále méně, až sbírka zanikla. Paní Essrovou podporovaly dále asi 4 rodiny, hlavně z Kunčic. Paní Essrová zemřela v r. 1944 a zůstali dva sirotci.“

Odboj skupiny poštovních zaměstnanců

Již od začátku války měla v Kyšperku napojení početná odbojová skupina poštovních zaměstnanců, spolupracující s Londýnem. Ve skupině bylo mnoho poštovních zaměstnanců z Hradce Králové, Chrudimi, Ústí nad Orlicí a jiných míst a také Václav Erban a Antonín Horák, oba poštovní úředníci v Kyšperku. Kyšperský podnikatel Ladislav Vyskočil (nar. 1899), původem z Brna, byl velmi schopný radiomechanik a sestavil pro tuto skupinu dvě kompletní vysílačky, jednu určenou pro ilegální organizaci pošťáků v Chrudimi a druhou, neví se přesně, asi určenou pro Hradec Králové. V září 1941 bylo zatčeno více osob z České Třebové a Ústí n.O. s touto organizací spolupracujících a mezi nimi i Norbert Vašíček. Někdo ze skupiny promluvil a dne 24.10.1941 byli zatčeni také Horák, Erban a Vyskočil. Po řadě výslechů a mnoha utrpeních byli Erban a Vyskočil dne 22.10.1943 v Drážďanech popraveni. Antonín Horák byl vězněn a vyslýchán s nimi v Pardubicích, Terezíně, Drážďanech a Berlíně a také spolu s nimi i dalšími členy této skupiny byl dne 7.5.1943 odsouzen k trestu smrti. Přesto se mu však podařilo přežít a vrátit se. (Jeho osudy přineseme v některém z příštích čísel Okénka).

Skupina podporující rodiny vězňených

Do Orlice zasahovala také činnost jiných skupin podporujících uvězněné, jejich propojenost s výše uvedenými není zcela jasná a jejich členy byli tovární dělník Jindřich Melnický (nar. 1887) z Orlice 48, železničář Josef Šmíd (nar.1884) z Orlice 151, Edvard Řehák (nar. 1907) z továrních domků a jiní. Šmíd byl již za republiky komunista, jezdil do České Třebové a do Ústí, odkud přivážel ilegální Rudé právo a letáky. Některé letáky se potom rozmnožovaly buď u Rudolfa Matyáše nebo u Šmída. Orlická kronika o prozrazení této skupiny píše: „V r. 1943 pracoval ve mlýně u K. Vondry na ústředním topení dělník z České Třebové jménem Pácl. Brzo se domluvil se stárkem Josefem Zezulkou (nar. 1904) a mládkem Edvardem Řehákem o spolupráci. Ve volných chvílích se scházeli v hostinci u Svobodů u kostela, a tak byl do jejich skupiny zapojen také hostinský Leopold Svoboda. Dělal se směle plány pro případ vzpoury a sbíraly se peníze pro pozůstalé po zatčených v Č. Třebové. Edvard

Řehák navázal kontakt také na Matyáše a na Šmída. Ale netrvalo dlouho a přišla zpráva, že zmíněný Třebovák byl zatčen a všem jeho známým v Orlici nastaly kruté dny nejistoty. Bohužel, stalo se, na co mysleli. Dělník ze Třebové při výslechu nevydržel. (Pozn.: Podle jiné verze měl dělník z Třebové u sebe při zatčení listek se jmény některých spolupracovníků).

Josef Šmíd 1884-1944

Dva ze skupiny byli zatčeni dne 7.5.1943 (Řehák, Matyáš) a tři dne 18.11.1943 (Šmíd, Melnický, Zezulka). Všichni byli později popraveni. Orlický kronikář Marek píše: „Matyáš po věznění v Pardubicích byl dne 7.4.1944 popraven v Terezíně zastřelením.

Byl mučen, smrt byla proň vysvobozením. Jeho přítel Řehák, otec dvou dětí, byl popraven 12.9.1944 v Mnichově spolu s ostatními. Příčinou bylo podporování postižených pozůstalých po obětech persekuce.“ Melnický byl spolu s ostatními vězňem v Pardubicích, pak Terezíně, Kladně a Norimberku. V Berlíně byli odsouzeni k smrti a v Mnichově popraveni sekýrou. Švagr Melnického, Josef Šmíd, prošel stejnými věznicemi. Podle zpráv spoluvězňů byli oba týráni 36 hodin v podzemní mučírně. „Po návratu z podzemí byli otekli a tělo jejich nemělo bílého místa. Občan Josef Šmíd prodělával ono 36hodinové utrpení opakovaně. Zůstala vdova a čtyři odrostlé děti. Byl nejstarším z popravených zdejší obce, stár 60 let.“ Píše kronikář Marek. Za podporování postižených rodin byl téhož dne v Mnichově popraven i Josef Zezulka, otec dvou dětí a stárek v orlickém mlýně. Je však jiný Josef Zezulka než výše uvedený společník Essera, ten byl železničář.

Do stejné skupiny odsouzených za distribuci ilegálních tiskovin a podporu rodin vězňem patřili ještě Josef Archleb (nar. 1903) z továrních domků, který byl zatčen jako poslední ze skupiny dne 4.2.1944, a hostinský Leopold Svoboda (nar. 1902) z Orlice čp. 70, ten byl zatčen při návštěvě v mlékárně dne 18.11.1943. Oba se vrátili z koncentračního tábora Buchenwald v květnu 1945, když přežili transport smrti.

Odboj drážních zaměstnanců

Miroslav Krejsa v kronice dokumentuje další místní odbojové aktivity: „Na jaře 1942 představil se mi Fr. Dostál z Č.Třebové s doporučením od mého známého z Prosetína. Ukázal mi sokolskou legitimaci a já jsem mu věřil. Byly konány přípravy ke všeobecné stávce a ke vzpouře. Jmenoval jsem mu spolehlivé osoby z topirenského i staničnického personálu. V Č. Třebové byl připravován obrněný vlak a očekávan šhoz zbrání. Část jich měla býti dopravena do Kyšperka. Měl jsem velkou starost, kde najít bezpečný úkryt. Domluvil jsem se s Dostálem, že zbraň přivezeme vlakem a uskladníme na půdě

topirenského skladiště. Bratr Dostál spolupracoval s pozdějším generálem Svatoněm. Naposledy jsem s Františkem mluvil den před jeho zatčením. Když mi podával ruku, řekl: „Tak se mi zdá, že se něco stane, kdyby mě sebrali, buď klidný, nepromluví.“ Druhý den Františka Dostála i jeho paní sebralo gestapo a zatčen byl i Oldřich Hofman, můj známý z Prosetína. Čekal jsem. Ale hoši vydrželi a mně po půl roce otrnulo. František Dostál byl popraven 20.9.1944, Oldřich se vrátil v červnu 1945.“

Na podzim 1943 byl M. Krejsa vyzván žamberskou odbojovou skupinou, aby jí jako zaměstnanec stanice jednou týdně přinášel údaje o německých transportech, dopravovaných přes stanici Kyšperk. Vydával se tak velkému nebezpečí. Jako zaměstnanec, kterému byly známy údaje o transportech, byl dokonce vázán zvláštní přísahou. Zprávy předával osobně velitelům odboje Josefů Jandíkovi nebo Františku Markalousovi do Žamberka a týkaly se zejména cíle transportu, druhu nákladu, počtu mužstva, zvláštních značek na dělech, tancích apod. Krejsa pracoval pro vysílačku jménem „Marta“ typu Siemandl, jejímž velitelem byl parašutista Josef Šandera, s krycím jménem „Velký Josef“. „Právo lidu“ o této skupině dne 16.1.1947 napsalo: „Práci obou Josefů a ostatních pracovníků odboje na žambersku zhodnotil štábní kapitán zpravodajské služby z Londýna Knotek, v červenci minulého roku v Žamberku. Při této příležitosti jest třeba zmíniti se o strojmistru ČSD Mir. Krejsovi, který přinášel přesné zprávy o pohybech Němců a transportech vojenského materiálu panu inspektorovi Jandíkovi, které v Londýně potřebovali vědět. Na základě zpráv byla také objevena továrna ve Slezsku, kde se vyráběly součástky na V1...“

Další položené životy

našich spoluobčanů za války:

- za nedovolené tisknutí ilegálních tiskovin byl zatčen, uvězněn a nakonec zavražděn na pochodu smrti v Buchenwaldu dne 10.4.1945 typograf Jan Beran (nar. 1919) z Kunčic čp. 142.
- Podobným způsobem zahynul na pochodu smrti v Horním Mostě dne 3.5.1945 František Fajt (nar. 1909) z Kunčic, čp. 135.
- Za sabotáže při výrobě byl uvězněn a umučen v Mauthausenu dne 10.6.1942 Ferdinand Stránský (nar. 1921) z Kunčic čp. 9.
- Tragický osud postihl také Jaroslava Valentu (nar. 1919) z Orlice čp. 157. Byl nasazen na výpomoc na dráze ve Stuttgartu, kde pracoval od 10.4.1940 do 16.5.1944. Na jaře žádal několikrát o dovolenou, až mu byla udělena. Před odjezdem však byly z nějakého důvodu dovolenky zastaveny, a on při nástupu do práce řekl v hněvu několik slov, za která byl udán a odveden. Při zatčení u něho byly nalezeny jeho snímky rozbitého Stuttgartu, které přes vydaný zákaz vyfotografoval. Beze svědků byl v červnu 1944 odsouzen k trestu smrti ja-

ko škůdce německého národa a po mnoha utrpeních popraven sekýrou v Bruchsalu 7.12.1944.

- Alois Filip (nar. 1891), železničář z Kyšperka čp. 331, zahynul v Mauthausenu v r. 1941 (není jasné, zda je správně určen)
- Josef Krulich (nar. 1901) z Kyšperka čp. 446, dělník, popraven v Berlíně v r. 1943 za velezradu
- Pozoruhodná je také krátká životní pouť pekařského učně Antonína Prokopce (nar. 1926) z Kyšperka čp. 125. Ten byl totálně nasazen na výrobu leteckých motorů v Plotišti a při jejich výrobě sypal do ložisek smirkový prášek. Byl zatčen a uvězněn v Terezíně, ale zřejmě se nepodařilo mu nic prokázat, a tak byl v červenci 1944 propuštěn. Po propuštění však nejel domů, ale na Slovensko, kde vstoupil do štábu První partyzánské brigády Jana Žižky. Po porážce Slovenského povstání ustupovali do Beskyd, kde byli zrazeni a obklíčení velkou přesilou SS. Celá 11 členná posádka byla – kromě jejího velitele - dne 8.2.1945 postřílena.

Vězněním postižení občané

- Zdeněk Papáček (1917-1963) z Kyšperka 240, úředník okresního úřadu, zatčený 8.6.1942, vězněn v Pardubicích, Drážďanech, Norimberku a Straubingu.
- Václav Šedaj (nar. 1906) z Kyšperka čp. 6, pokrývač, náčelník Sokola, zapojený od r. 1941 do odbojové organizace ÚVOD, která připravovala povstání. Členy této organizace byli např. títo místní obyvatelé: Rudolf Vaníček, Alois Kubový, Josef Vrbický, Karel Kerschbaum, Ladislav Pauk a další. Po celostátní schůzce v Brandýse n.O. 17.2.1943, kde byl přítomen i konfident gestapa, začalo zatýkání. Z gestapa v Hradci Králové, kde byl konfrontován s dalšími vězni, a kde se snažil vše zapřít, byl poslán do Terezína, pak do Osvětimi a Buchenwaldu. Osvobození se dočkal 11.5.1945 v Bergenu.

Židovské oběti

Samostatnou skupinu, tragicky postiženou druhou světovou válkou, tvoří Židé. Nacisté se pokusili vyhladit židovskou populaci ze světa a svůj zruďný koncept nazývali „konečným řešením židovské otázky“. Protizidovské postoje, jejich perzekuce a vyloučení z veřejného života vyústily v září 1941, kdy vedení SS rozhodlo o deportacích českých a rakouských Židů do vyhlazovacích táborů a ghatt na východ. Do té doby se podařilo více než 26.000 Židům z Čech a Moravy vycestovat nebo emigrovat, pak to úřady zakázaly. V Protektorátě zůstalo asi 92.000 občanů, podléhajících tzv. Norimberským zákonům. Z nich se někteří zachránili nelegální emigrací, někteří volili i sebevraždu. Od října 1941 do konce roku 1944 bylo deportováno 89.000 Židů do vyhlazovacích koncentračních táborů. Během této doby zahynulo okolo 80.000 židovských občanů Čech a Moravy.

Jindřich Melnický 1887-1944

je v Letohradě evidována už jen 1 židovská obyvatelka.

Kyšperské oběti rasové perzekuce:

Abl Julius, Ablová Kamila, Fischl Zdeněk, Fischlová Valerie, MUDr. Fišer František, Fišerová Helena, Hlaváč Hynek, Hlaváč Karel, Hlaváč Jan, Ing. Lederer Jiří, Lederer Karel, Ledererová, Mandlová Anna, Russ Karel, Russová Olga, Saxl František, Saxl Kamil, JUDr. Saxl Robert, Saxlová Amálie, Stern Jiří, Sternová Růžena, Weiner Josef, Weinerová Julie, Weinerová Otilie.

Závěrem

Během druhé světové války zabili příslušníci „panského národa“ desetitisíce našich lidí – mužů i žen. Zavraždili desetitisíce českých Židů včetně dětí, a byli přítom přesvědčeni

o jejich méněcennosti. Co se stane jednou, může se opakovat, to je historií doložená zkušenost.

Poslední poprava se konala na Pankráci 26.4.1945. Oficiálně se uvádí, že během druhé světové války bylo nacisty úředně popraveno přes 8.000 našich lidí. (Protože ale nacisté měli šanci zametat stopy, odhaduje se, že popravených bylo přes 10.000). Když k tomu připočteme 20.000 lidí zabitých v koncentračních táborech a káznicích (v to nejsou počítáni Židé), docházíme k děsivým počtům. Pro srovnání: počet našich vojáků, padlých na východní i západní frontě včetně letců a parašutistů, se odhaduje na 9.000. Když člověk o něčem píše, stane se to téma do nějaké míry součástí jeho samého. Ptá se sám sebe, jak by se zachoval on v té době? Z čeho ti neznámí hrdinové čerpali odvahy a schopnost být v krutých podmínkách sám sebou? Proč zrovna oni? A jak k tomu přijdou pozůstalé rodiny? Co to bylo za sílu, která je vedla k nezištné statečnosti? A jak zabránit opakování hrůz, pro které těžko nacházíme

Jan Beran 1919-1945

život 18 vězňů a 150 jich uteklo. 30 jich chytli a byli ihned popraveni. Tedy čekám a čekám a ze všeho nejvíce vzpomínám. Vždyť není ani hodiny, co bych na vás nemyslel. Je to tak krásné vzpomínat na čas mládí prožitý mezi rodiči a sourozenci...

Nejtěžší budou pro mne Vánoce, stále na vás budu myslet. To vše chci v hladu a zimě přežít, když vy mně slíbíte, že se vzpomínkou na mě nebudete trápit. Proto vás prosím, buďte silní a orodujte za mě, aby to vše dobře dopadlo.

Již každou hodinu se mohou otevřít dveře naší cely, a já budu předvolán pro vyplnění trestu a během čtyř hodin nebudu mít více nárok na život. Má-li se tak stát, prosím vás ještě jednou: odpusťte mi. Pepa sám byl přítomen u rozsudku, a on ví dobře, že to za ostudu nestojí, co já jsem provedl... Válka také dlouho nemůže trvat a vy tam doma nebezpečí žádné nemáte. Hlavně být silní a věřit, že je tady ještě jedna vyšší osoba, která rozhoduje. A tou je Bůh, v kterého jste mě učili, a já se k němu navrátil až teprve zde ve vězení. Také pokaždé, když svítí sluníčko, vzpomínám, dívám se do něho a říkám si: To sluníčko svítí právě mému tatínkovi do krámu.

Již nemám žádný papír, proto končím a zasílám vám každému pus. Ještě jednou vás všechny vespolek líbá syn Jarka.

pochopení? Napadají mě slova jako poznání, úcta, sebeúcta, odpovědná výchova, pravda... Stejně ale nejvíce doufám, že jejich činy měly a mají smysl... /M, St. Adamec

Prameny: Odbojová činnost v letech 1939-1945 na Žamberecku, vyd. Sdružení protifašistických bojovníků 1975; Kunčická a orlická kronika; Stanislav Adamec: Židé v Kyšperku 1700-1945, Grantis 2001; Archiv Stanislava Adamec; Stanislav Motl: Heydrich – konečné řešení, ČT 2, díl 25.

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

sobota 10.3.	18 h. Mistrovice
neděle 11.3.	3. postní
7.15 h. Letohrad	Ex 20,1-17
8.45 h. Lukavice	Ž 19
10.15 h. Orlice	1 Kor 1,22-25 J 2,13-25
sobota 17.3.	
9.30-12 h. Orlovna - duchovní obnova	18 h. Lukavice
neděle 18.3.	4. postní
7.15 h. Letohrad	2 Kron 36,14-23
8.45 h. Mistrovice	Ž 137
10.15 h. Orlice	Ef 2,4-10 J 3,14-21

sobota 24.3.	18 h. Mistrovice
neděle 25.3.	5. postní
<i>diecézní sbírka na Plošné pojištění</i>	
7.15 h. Letohrad	Jer 31,31-34
8.45 h. Lukavice	Ž 51
10.15 h. Orlice	Žid 5,7-9 J 12,20-33

sobota 31.3.	19 h. Lukavice
neděle 1.4.	Květná
7.15 h. Letohrad	Iz 50,4-7
8.45 h. Mistrovice	Ž 22
10.15 h. Orlice	Flp 2,6-11 Mk 14,1 – 15,47
15.00 h. Letohrad	– bohoslužba pokání

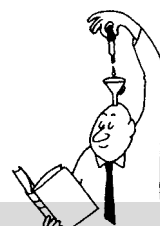
Zelený čtvrtek	18 h. Letohrad
Velký pátek	14 h. Letohrad - setkání s dětmi 18 h. Letohrad

neděle 8.4.
Slavnost ZMRTVÝCHVSTÁNÍ PÁNĚ
5.00 h. Orlice
6.30 h. mše - po bohoslužbě společná snídane v Orlovně

10.15 h. Letohrad

Pondělí velikonoční

7.15 h. Letohrad
8.45 h. Lukavice
10.15 h. Mistrovice

Z DOPISU POPRAVENÉHO JAROSLAVA VALENTY

1.10.1919-7.12.1944

Moji nejdražší, přijměte srdečný pozdrav a milou vzpomínku na vás všechny. Je to jedinečná příležitost, jak propašovat pár řádků, které mi již dávno leží na srdci. Právě vám, tatínku a maminko, jsem povinen říct aspoň to, jak málo jsem si vás vážil. Dnes, kdy se věci i osudy lidí hroznou rychlostí mění, poznáváme, že to, po čem nejvíce toužíme a máme tolik rádi, je nám nedosažitelné.

Již tomu budou pomalu 4 měsíce, co jsem k smrti odsouzen a je to strašná doba. Čekání je nejhorší ze všeho, již tím bych se cítil úplně potrestán, jsem-li opravdu tolik vinen. K tomu ještě ty nesnesitelné nálety, kdy jsem se prohrabával troskami našeho vězení. Jeden ze spoluvězňů, francouzský kaplan, za

hodinu zemřel s proraženým hrudníkem a já vyvážl jen s většími odřeninami. Tak jsem si pomyslel, že když jsem tohle přežil, zůstal jsem uchován nebezpečí, protože chci zase vidět ten náš domov, rodiče a sourozence. Při tomto náletu přišlo o

Jaroslav Valenta 1919-1944

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad • Redakce: Iva Marková, Miloslava Šejvlová, Václav Vacek, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Registřikové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741